

DU BØR KENDE INDHOLDET

Grovfoder er hestens vigtigste foder og det, den bør få størstedelen af sin næring fra, men ved du, hvad dit grovfoder indeholder, og hvordan du vurderer kvaliteten af det? Kendskab til dette har ikke alene betydning for din hests ve og vel, men også din pengepung

TEKST: EVA LIND GLEERUP ELG@EAAA.DK OG MARTHA VOSS MARTHA.VOSS@NENUC.DK
FOTO: RIDEHESTEN.COM/ANNETTE BOE ØSTERGAARD

Det bedste sted at starte, når man skal tilrettelægge fodringen af sin hest, er grovfoderet, da det udgør 70-99 procent af hestes foder. Der er nogle simple grundregler, som er vigtige at kende til for at opfylde hestens fysiologiske og adfærdsmæssige behov og for at undgå sygdom.

1. Hestens grovfoderindtag må ikke komme under 1,5 kilo tørstof pr. 100 kilo kropsvægt
2. Der må maksimalt gå 4-6 timer imellem, at hesten har adgang til grovfoder – jo kortere tid jo bedre
3. Hesten skal have minimum otte timers ædetid om dagen og gerne fri tilgang hele døgnet

Alle disse faktorer er væsentlige, fordi hesten er en græsæder, og tarmsystemet er tilpasset en ration med meget grovfoder, det vil sige meget græs og urter enten friskt eller som hø eller wrap. Grovfoder har et højt indhold af fiber, og hesten har behov for meget fiber i rationen for, at tarmsystemet kan fungere optimalt. Fiberrige fodertyper kræver meget tygning og fører derfor til, at hesten bruger lang tid på at æde. Det er vigtigt for hestens velvære og trivsel og fører til øget produktion af spyt, hvilket kan være med til at reducere risikoen for mavesår.

Hesteejernes ønsker til deres grovfoder er meget forskellige afhængigt af, om det er nøjsomme heste eller heste,

der skal vokse eller præstere, man fodrer på. Så hvis ellers grovfoderet er i en ordentlig hygiejnisk kvalitet – altså uden giftige planter, døde dyr, jord, mug og svampe – er alt grovfoder godt grovfoder til den rette hest.

Brug dine øjne, næse og hænder

Når du åbner en balle hø eller wrap, er det vigtigt, at du hurtigt kan vurdere, om foderet egner sig til at give hesten. Du skal være opmærksom på især to ting. Foderet må ikke være forurenset med jordstøv, og der må ikke være vækst af mugsvampe i foderet. Når du i første omgang vurderer kvaliteten, handler det om, hvad du ser, lugter og mærker med dine hænder (Se tabel 1 om vurdering af grovfoder). Det kan være svært at formidle, hvad det vil sige, at høet dufter godt, men forestil dig duften af nyslået græs med en ganske let krydret duft, så er du tæt på. Wrappens duft er mere krydret, da der er sket en gæringsproces i afgrøden, efter det blev presset og pakket i plastik. Det må aldrig lugte surt eller vammelt.

Det kan være let nok at se, om høet støver. Det værste støv er det lette, hvide støv, som stiger ud af ballen, når du åbner den. Dette er svampesporer, og de generer voldsomt i hestens nedre luftveje. Desuden er svampesporerne tegn på, at der er sket en vækst af mugsvampe i høet, og dermed er der også dannet giftstoffer (mykotoksiner). Mugsvampene

>>>

Heste er græsædere og har dagligt brug for en stor andel af grovfoder i form af græs, hø eller wrap.

TABEL 1. VURDERING AF GROVFODER

Hø	- Dufter godt - Støver ikke - Ingen svampesporer
Wrap	- Dufter sødligt/krydret - Føles fugtigt, men ikke vådt - Ingen hvide pletter/plamager
Frøgræshalm/halm	- Dufter friskt - Støver ikke (ingen svampesporer)

har brug for ilt i deres vækst, og derfor kan denne hæmmes ved, at man straks efter presning pakker ballerne i flere lag plast. Mugdannelse i wrap er tegn på, at presning og pakning ikke er sket godt nok, eller at der er kommet hul på plasten, så der kunne komme ilt til afgrøden.

Den vigtige grovfoderanalyse

Det, du ikke kan se direkte på dit grovfoder, er næringsstofindholdet. Den eneste sikre metode til at få kendskab til grovfoderets næringsstofindhold er ved at lave en grovfoderanalyse. Det smarteste er, at den, der producerer grovfoderet, laver den. Dels fordi det giver den mest retvisende analyse, men også fordi det er mere økonomisk at få analyseret en hel mark fremfor nogle få baller.

Når man har en analyse af sit grovfoder, kan man finde ud af, hvilke heste det passer bedst til, eller man kan lave en foderplan til hestene, der tager udgangspunkt i det grovfoder, man har, og så supplere med det, der mangler. Det kan både være mere energi eller protein, hvis der ikke er nok i rationen, eller måske flere fibre. Det kan også være, man er nødt til at supplere med halm, hvilket kan fungere som et grovfoder med mindre energi, så hesten får nok tørstof uden at blive for tyk. Prisen på analysen er hurtigt tjent hjem, da en optimeret foderplan ofte vil give en pæn besparelse på foderbudgettet, og samtidig sikrer man, at hesten er dækket ind med næringsstoffer.

En grovfoderanalyse er altså en fordel både for grovfoderproducenten, hesteejeren og ikke mindst hesten. Den for-

Det er vigtigt at kunne vurdere kvaliteten af grovfoderet, når man åbner det, og om det egner sig til hesten at æde.

Foto: Ridehesten.com/Thomas Bach Jensen

Lang tyggetid er lig med øget produktion af spyt, hvilket kan være med til at reducere risikoen for mavesår hos hesten.

Foto: Adobe Stock

tæller blandt andet, hvor meget tørstof, energi, protein, sukker og fibre der er i grovfoderet. For at blive klogere på grovfoderanalyser og indholdet i grovfoder læs artiklen "Danmark halter efter med analyserne" i magasinet Ridehesten juli 2023, hvor en af landets førende eksperter i hesteernæring og grovfoder, Rasmus Bovbjerg Jensen, forklarer.

Fodring i praksis

Nu er det snart tid til at planlægge vinterfodringen og herunder at få styr på, hvor meget grovfoder der skal bruges den kommende sæson. Den smarteste måde at gribe det an på er at tage udgangspunkt i det grovfoder, der er til rådighed og så finde ud af, hvad der mangler i hesten foderplan. Det kan en privat foderrådgiver eller en rådgiver fra et foderfirma hjælpe med. For at de kan lave en retvisende foderplan er det afgørende, at de får en analyse af dit grovfoder, for grovfoder kan svinge rigtigt meget i kvalitet.

Sidste år var der for eksempel et ekstremt lavt proteinindhold i meget grovfoder, og derfor tabte mange heste muskelmasse og fik en svag overlinje. Kender man næringsstofindholdet i forvejen, kan man forebygge, at hesten kommer til at stå med mangler, at hesten bliver for tynd eller tyk, og man kan tage hånd om heste, der står med stofskiftelidelser som EMS/insulinresistens og forfængenhed ved at kende sukkerindholdet i sit grovfoder.

I år ser det ud til, at der kan blive grovfodermangel på grund af forårstørken, og man må forvente, at grovfoderet kan komme til at svinge endnu mere i kvalitet. Det gør det endnu vigtigere at have en analyse. Det kan også blive nødvendigt at supplere grovfoderet med andre grovfoderprodukter for at kunne sammensætte den rigtige foderration. I oversigten til sidst finder du en gennemgang af grovfoderalternativer, og hvad de kan bruges til.

MARTHA HEROLD VOSS

Uddannet Cand. Agro. med speciale i husdyr, heste og forfængenhed, fodermanagement hestefolde og afgræsning.

Driver virksomheden NENUC med undervisning, kurser, enetimer i hold af heste, hestefolde og rigtig fodring, hvor hun hjælper hesteejeren med at få overblik og værktøjer til at optimere fodring.

Udvikler og producerer brætspillet Master of Nutrition, hvor man dyster i at fodre, passe og træne sin hest rigtigt.

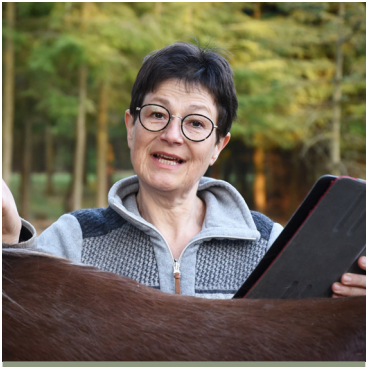

Foto: Privat

TABEL 2. RESULTAT AF GROVFODERANALYSEN FRA FØRSTE SLÆT PÅ DEMOMARKEN

Friskgræsanalyser Græsarter	Fe/kg tørstof	Ford. Råprotein g/kg/tørstof	Sukker g/kg tørstof	NDF g/kg tørstof	Træstof g/kg tørstof	Fordøjelighed organisk stof
Rødsvingel	0,54	38,8	93	657	364	63,1
Hundegræs	0,64	65,5	113	590	320	71,2
Engsvingel	0,67	81,7	143	538	300	73,6
Strandsvingel	0,69	81,7	145	534	284	75
Timoté	0,69	67,4	158	496	254	75,5
Friskgræsanalyser Græsblandinger	Fe/kg tørstof	Ford. Råprotein g/ kg/tørstof	Sukker g/kg tørstof	NDF g/kg tørstof	Træstof g/kg tørstof	Fordøjelighed organisk stof
HorseMax Fiber Pro Nitro	0,64	94,1	97	591	320	70,4
HorseMax Fiber uden rajgræs	0,69	67,4	196	511	283	75,4
HorseMax Solfaxi	0,69	64,5	152	513	284	76
HorseMax Fiber 1% kommen 1% vejbred	0,7	95,1	159	493	279	75,4
HorseMax Slet	0,76	61,7	238	453	242	81,3
Analyse efter fortørring	Fe/kg tørstof	Ford. Råprotein g/ kg/tørstof	Sukker g/kg tørstof	NDF g/kg tørstof	Træstof g/kg tørstof	Fordøjelighed organisk stof
HorseMax Fiber-blanding efter fortørring	0,66	79,8	154	555	299	72,5
HorseMax Fiber 2022 1. slæt 13/6	0,50	34,9	89	691	368	60,3

Data fra demomarken

I januar 2023 kunne du her i magasinet Ridehesten første gang læse om demomarken i Ry, der er blevet til i et samarbejde mellem Erhvervsakademi Aarhus Forskning og Innovation og verdens førende frøvirksomhed DLF. I juli-magasinet kunne du via denne mark blive klogere på græs til heste, forskellige græstyper, management af afgræsning og slæt m.m.

Nu foreligger analyserne fra demomarkens første slæt, og de viste, at der som forventet var en forskel imellem de forskellige græsarter og -blandinger. HorseMax Slet satte rekord med 0,76 foderenheder pr. kg tørstof og et vildt højt

Forestil dig duften af nyslået græs med en ganske let krydret duft, så er du tæt på, hvordan godt hø/wrap bør dufte

sukkerindhold på over 20%. Det vil være helt uegnet som grovfoder til nøjsomme heste og faktisk decideret farligt for heste med insulinresistens. Græsarterne rødsvingel og hundegræs havde et lavere niveau af energi og et sukkerindhold omkring 10% (Se resultaterne i tabel 2).

Uden en grovfoderanalyse kan du ikke vide, hvad grovfoderet indeholder af næringsstoffer.

Foto: Ridehesten.com/Trine Askjær-Jørgensen

EVA LIND GLEERUP

Uddannet Cand. Agro.

Specialeansvarlig og underviser på jordbrugs- teknologuddannelsen med heste som speciale og underviser på Pba i Natur og jordbrug på Erhvervs- akademi Aarhus (EAAA).

Projektansat i EAAA – forskning og udvikling med projektet ”Er havre Davre – Fra viden til handling”, som demo- marken i Ry er en del af.

Forfatter til e-bogen ”Er havre davre – En af- dækning af danske heste- ejeres viden om fodring af heste”.

Producerer grovfoder til eget forbrug og fodrer 35-40 heste i alle aldre med godt grovfoder.

■ ALTERNATIVER TIL HØ OG WRAP

Fodermiddel	Karakteristika	Anvendelse til heste
Grønpiller	Fabrikstørret græs presset i piller. Andre navne: Græspiller, høcobs osv.	Grønpiller kan supplere hesten med grovfoder, hvis du mangler hø eller wrap. På grund af den mekaniske behandling ved presningen har grønpillerne en højere fordøjelighed og er velegnede til heste med højt energibehov eller ældre heste med dårlige tænder. Nogle produkter skal blødes op i vand inden udfodring.
Lucernepiller	Fabrikstørret lucerne presset i piller.	Lucerne er rigt på gode fibre og protein af høj kvalitet. Kan supplere høet især til heste med højt proteinbehov, f.eks. diegivende hopper samt ungheste.
Snittet græs i poser	Snittet og løst tørret græs af forskellige slags, f.eks. timoté. Nogle er tilsat olie eller melasse for at binde støv.	God til ekstra tyggetid i krybbefoderet eller tilsætning til halm, så hestene har noget at lede efter i halmkassen. Pas på med for store mængder ad gangen, hvis hesten er forslugen.
Lucerne i poser	Snittet og løst tørret lucerne. Ofte tilsat olie eller melasse for at binde støvet fra bladene.	Som lucernepiller, godt supplement, som forøger proteinmængde og kvalitet.
Roepiller	Tørrede rester fra sukkerproduktion, hvor sukkeret er kogt af, og pulpen er presset i piller. Nogle produkter er tilsat melasse i varierende grad.	Glimrende fibertilskud til alle heste. Vær opmærksom på, at foderet indeholder opløselige fibre med højt energiindhold, så mængderne skal tilpasses hestens behov. Glimrende energitilskud uden sukker og stivelse til sportsheste. Husk altid at opbløde roepiller i vand inden udfodring.
Roesnitter	Tørrede rester fra sukkerproduktion, hvor sukkeret er kogt af, og roesnitterne er løst tørrede. Nogle produkter er tilsat melasse. I forskellig grad.	Glimrende fibertilskud til alle heste. Vær opmærksom på, at foderet indeholder opløselige fibre med højt energiindhold, så mængderne skal tilpasses hestens behov. Glimrende energitilskud uden sukker og stivelse til sportsheste. Husk altid at opbløde roesnitter i vand inden udfodring.
Halm	Halm er det, der er tilovers, efter mejetærskeren har skåret og tærsket de modne kornplanters kerner fra. Der er groft set fire slags halm: Byghalm, havrehalm, hvedehalm og rughalm.	Halm egner sig ikke som eneste grovfoder, men er glimrende som supplement til hø eller wrap. Halm har lang tyggetid og lavt energiindhold og er derfor velegnet til at ”fortynde” energien i hø eller wrap til nøjsomme heste. Den bedste halmtype er byghalm, dernæst havrehalm og sidst hvedehalm. Rughalm æder hestene normalt ikke, men som strøelse er det udmærket. Halm kan udgøre op til halvdelen af dit grovfoder til nøjsomme heste. Det forudsætter dog, at halmen er af god hygiejnisk kvalitet, fri for støv og mugsvampe.
Frøgræshalm	Frøgræshalm er ligesom halm tilovers, efter mejetærskeren har fjernet græsfrøene. Der er flere slags frøgræshalm, og de kan indeholde varierende mængder protein, sukker og energi.	Ligesom almindeligt halm egner frøgræshalm sig ikke som eneste grovfoder, men er glimrende som supplement til hø eller wrap. På grund af det varierende næringsindhold er en grovfoderanalyse nødvendig for at kende de nødvendige mængder til foderplanen. Frøgræshalm kan have problemer med mugsvampe, så derfor skal du sikre, at halmen er af god hygiejnisk kvalitet, fri for støv og mugsvampe.

Mængden af tørke og sol samt det tidlige slæt på demomarken i Ry betød et meget højt indhold af energi, protein og sukker i grovfoderet, hvilket understreger, hvor vigtigt det er med en analyse. Foto: Privat

Generelt viste analyserne et meget højt energiindhold, et højt proteinindhold og et højt sukkerindhold. De høje værdier er sandsynligvis forårsaget af, at marken blev slået allerede den 31. maj, fordi græsset var stoppet med at gro på grund af vandmangel. Dette sammen med en meget høj solmængde samtidig med tørken, som har forhindret græsset i at vokse, har gjort, at sukkeret har hobet sig op i græsset. Det lidt tidlige slæt har som forventet givet et højere energi- og proteinindhold, fordi græsset er slået på et lidt tidligere vækststadie (forklares også i artiklen med Rasmus Bovbjerg Jensen).

Det grovfoder, der er produceret i demomarkens første slæt – også i lavfruktanblandingerne – er derfor ikke velegnet som eneste grovfoder til nøjsomme heste eller heste på vedligehold, da der er alt for meget energi, protein og sukker i, men vil skulle suppleres med et grovfoder med et lavere næringsstofindhold. Omvendt er grovfoderet formidabelt til heste, der skal vokse, eller som er i hård træning. Resultaterne fra demomarken er et rigtig godt eksempel på, hvor værdifuldt det er at have en analyse på sit grovfoder som forudsætning for foderplanlægningen. 🐾